

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра прав людини та юридичної методології

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

**«Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних
свобод та юридична практика»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Харків 2022

Силабус навчальної дисципліни «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 14 с.

Розробники:

- С.П. Погребняк, доктор юридичних наук, професор;
Ю.С. Разметаєва, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри прав людини та юридичної методології;
В.С. Смородинський, кандидат юридичних наук, доцент кафедри прав людини та юридичної методології;
О.О. Уварова, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри прав людини та юридичної методології.

Затверджено на засіданні кафедри права Європейського Союзу
(протокол № 1 від 01.09.2020 р.)
(протокол № 13 від 08.06.2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри прав людини та юридичної методології
(протокол № 4 від 22.11.2022 р.)

***Завідувач кафедри права Європейського Союзу – І.В. Яковюк, доктор
юридичних наук, професор***

***Т.в.о. завідувача кафедри прав людини та юридичної методології –
С.П. Погребняк, доктор юридичних наук, професор***

Дані про викладачів

Назва навчальної дисципліни	Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Викладачі	Погребняк Станіслав Петрович, т.в.о. завідувача кафедри прав людини та юридичної методології, д.ю.н., професор; Разметаєва Юлія Сергіївна, доцентка кафедри прав людини та юридичної методології, к.ю.н., доцентка; Смородинський Віктор Семенович, доцент кафедри прав людини та юридичної методології, к.ю.н., доцент; Уварова Олена Олександрівна, доцентка кафедри прав людини та юридичної методології, к.ю.н., доцентка
Контактний телефон	057 7049272
E-mail	s.pogrebniak@gmail.com yulia.razmetaeva@gmail.com v.s.smorod@gmail.com uvarova.info@gmail.com
Консультації	відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	Під час дистанційного навчання проводяться консультації з використанням платформи Zoom та ін.

Анотація навчальної дисципліни

Права людини розглядаються як об'єкт захисту Конвенції, визначаються їхні персональні, територіальні та часові межі. Наводиться загальна характеристика Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, визначаються її цінності, принципи, основні доктрини, методи інтерпретації. Досліджується статус Європейського суду з прав людини, визначаються особливості звернення до нього, розглядається механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини. З'ясовується статус практики Європейського суду з прав людини, її місце в системі джерел українського права та порядок використання положень Конвенції та практики Європейського суду з прав людини разом з іншими джерелами вітчизняного права з урахуванням існуючих правил подолання колізій. Розкривається зміст

окремих статей Конвенції, присвячених конкретним правам людини (зокрема, праву на життя, заборону катування, праву на свободу та особисту недоторканість, праву на справедливий суд, праву на повагу до приватного і сімейного життя, свободу вираження поглядів, заборону дискримінації, захисту права власності (майна)), наводиться зміст ключових правових позицій Європейського суду з прав людини щодо цих прав.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни – формування цілісної системи професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів вищої освіти та розширення, систематизація і поглиблення знань про основні правові позиції Європейського суду з прав людини при тлумаченні і застосуванні ним Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, оволодіння практичними навичками використання практики Європейського суду з прав людини під час юридичної діяльності.

Завдання:

- надати студентам комплексне уявлення про природу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статус Європейського суду з прав людини та значення його практики;

- продемонструвати статус Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини як обов'язкового джерела права для правової системи України;

- ознайомити студентів з основними правовими позиціями Європейського суду з прав людини і основоположних свобод щодо застосування окремих статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

- забезпечити оволодіння студентами здатністю застосовувати Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини разом з іншими джерелами вітчизняного права для розв'язання практичних задач у галузі правничої діяльності.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Теорія права», «Міжнародне право», «Конституційне право», «Адміністративне право», «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Цивільне право», «Цивільний процес».

Кореквізити: «Право Європейського союзу».

Постреквізити: «Універсальні та регіональні системи захисту прав людини», «Вступ до європейських правових цінностей», «Конституційний механізм захисту прав людини», «Міжнародні стандарти прав людини в кримінальному процесі», «Право на справедливий судовий розгляд в цивільному процесі».

Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1. Усвідомлювати особливості захисту прав людини за допомогою Європейської конвенції, їх персональні, територіальні та часові межі, специфіку зобов'язань держав в сфері прав людини відповідно до Конвенції.

РН НД 2. Усвідомлювати основні цінності Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та розуміти їхнє практичне значення для реалізації прав людини, які є об'єктом захисту Конвенції.

РН НД 3. Застосовувати методи (способи) інтерпретації Конвенції під час тлумачення юридичних правил.

РН НД 4. Використовувати в юридичній практиці основні доктрини, що створені під час застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

РН НД 5. Використовувати Конвенцію та механізм звернення до Європейського суду як інструмент захисту прав людини.

РН НД 6. Розуміти порядок звернення до Європейського суду з прав

людини та механізм виконання його рішень.

РН НД 7. Здійснювати пошук належної практики Європейського суду з прав людини для застосування в процесі юридичної діяльності.

РН НД 8. Використовувати положення Конвенції та практику Європейського суду з прав людини разом з іншими джерелами вітчизняного права з урахуванням існуючих правил подолання колізій.

РН НД 9. Формулювати мотивовані юридичні висновки, що ґрунтуються на практиці Європейського суду з прав людини.

РН НД 10. Використовувати правові позиції Європейського суду з прав людини під час юридичної аргументації.

РН НД 11. Демонструвати знання практики Європейського суду з прав людини, змісту його ключових правових позицій щодо окремих прав людини, які захищаються Конвенцією.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в год.)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Права людини як об'єкт захисту Конвенції. Конвенція як живий інструмент	Права людини як об'єкт захисту Конвенції. Конвенція як живий інструмент	2
2	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: загальна характеристика	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: загальна характеристика	4
3	Європейський суд з прав людини: загальна характеристика. Виконання рішень Європейського суду з прав людини	Європейський суд з прав людини: загальна характеристика. Виконання рішень Європейського суду з прав людини	4
4	Практика Європейського суду з прав людини і її місце в системі джерел українського права	Практика Європейського суду з прав людини і її місце в системі джерел українського права	2
5	Право на життя (ст. 2 Конвенції)	Право на життя (ст. 2 Конвенції)	4
6	Заборона катування (ст. 3 Конвенції)	Заборона катування (ст. 3 Конвенції)	4

7	Право на свободу та особисту недоторканість (ст. 5 Конвенції)	Право на свободу та особисту недоторканість (ст. 5 Конвенції)	4
8	Право на справедливий суд (ст. 6 Конвенції)	Право на справедливий суд (ст. 6 Конвенції)	4
9	Право на повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8 Конвенції)	Право на повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8 Конвенції)	4
10	Свобода вираження поглядів (ст. 10 Конвенції)	Свобода вираження поглядів (ст. 10 Конвенції)	4
11	Захист власності (майна) (ст. 1 Протоколу № 1)	Захист власності (майна)) (ст. 1 Протоколу № 1)	4
12	Заборона дискримінації (ст. 14 Конвенції). Інші права, що захищаються Конвенцією	Заборона дискримінації (ст. 14 Конвенції). Інші права, що захищаються Конвенцією	4

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в год.)
1	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: загальна характеристика	-	‘82
2	Європейський суд з прав людини: загальна характеристика. Виконання рішень Європейського суду з прав людини		
3		Право на справедливий суд (ст. 6 Конвенції)-	
4	-	Захист власності (майна)) (ст. 1 Протоколу № 1)	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, законодавчих актів;
- робота над кейсами з питань, що потребують застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

- виконання практичних завдань з використання практики Європейського суду з прав людини, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, практикумів і тестування.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у Методичних матеріалах з навчальної дисципліни «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3477-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/annot/3477-15>.
3. Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя : Постанова Вищого спеціалізованого суду від 19.12.2014 № 13. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14>.
4. Положення про Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини від 31 травня 2006 р. №784 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-%D0%BF>

Література

Основна література

1. Дудаш, Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: навч.-практ. посіб. / Т. І. Дудаш. – К.: Алерта, 2013. – 368 с.
2. МакБрайд Дж. Принципи, що визначають тлумачення та застосування Європейської конвенції з прав людини / Дж. МакБрайд / [Електронний ресурс] // Центр суддівських студій : міжнародний фонд. URL: <http://www.judges.org.ua/seminar21-1.htm> .
3. Окрема думка. Шлях до справедливості / Пауло Пінто де Альбукерке ; [пер. з англ. та фр. В. А. Капліної ; упоряд., авт. перед. О. В. Капліна]. Харків : Право, 2020. 552 с.
4. Практичний посібник щодо прийнятності заяв. – Рада Європи/Європейський суд з прав людини. – Страсбург; 2014. URL: http://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=#n1347458601286_pointer
5. Рабінович П. М. Особливості тлумачення юридичних норм щодо прав людини (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини) : монографія / П. М. Рабінович, С. Є. Федик ; редкол. П. М. Рабінович [та ін.] . - Львів : Астрон, 2004. – 124 с.
6. Савчин М. Практика Європейського суду з прав людини: Навчально-методичний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ, 2019. 67 с.
7. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : компендіум / [О. В. Сердюк, Ю. В. Щокін, І. В. Яковюк та ін.] ; за заг. ред. О. В. Сердюка, І. В. Яковюка. – Харків : Право, 2018.
8. Трагнюк О. Принцип субсидіарності за Європейською конвенцією про захист прав і основних свобод людини 1950 р. // Право України. – 2003. – 1. – С. 25-29.
9. Шевчук С. Порівняльне прецедентне право з прав людини. - Київ : Реферат, 2002. 344 с.

10. Bjorge, E. (2017). The Convention as a Living Instrument: Rooted in the Past, Looking to the Future. *Human Rights Law Journal*, 36 (7-12), 243-255.
11. de Schutter O. *International Human Rights Law. Cases, Materials, Commentary.* / Olivier de Schutter . – Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 1033 p.
12. Harris D. J., O'Boyle M., Warbrick C. *Law of the European Convention on Human Rights.* – 3-d ed. - Oxford: Oxford University Press, 2014. 1080 p.
13. The European Convention on Human Rights: A living instrument. *European Court of Human Rights*, September 2022.
URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_Instrument_ENG.pdf

Додаткова література

1. Загальна теорія права: підручник / за ред. О.В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.
2. Grinchak A., Tavolzhanska Y., Grinchak S., Smorodynskyi V., Latysh K. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as a Constitutional Instrument of European Public Order // Public Organization Review: A Global Journal.* 2021. № 2. P. 1-14.
3. *Guide on Article 1 of the European Convention on Human Rights. Obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability.* URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_ENG.pdf
4. *Guide on Article 2 of the European Convention on Human Rights. Right to life.* URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_2_ENG.pdf
5. *Guide on Article 3 of the European Convention on Human Rights. Prohibition of torture.* URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_3_ENG.pdf
6. *Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights. Right to liberty and security.* URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_ENG.pdf
7. *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (civil limb).* URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf

8. Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (criminal limb). URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf
9. Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Right to respect for private and family life, home and correspondence. URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_ENG.pdf
10. Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights. Freedom of expression. URL: https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_ENG.pdf
11. Guide on Article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol No. 12 to the Convention. Prohibition of discrimination. URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_14_Art_1_Protocol_12_ENG.pdf
12. Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights Protection of property. URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_ENG.pdf
13. Maksymov S., Satokhina N. Human Dignity as a Universal Legal Value // Amazonia Investiga. 2020. Vol. 9. Issue 31. P. 96–103.
14. Panova L., Pohrebniak S., Gramatskyy E. Features of the Application of the Case-Law of the ECtHR by the Ukrainian Courts of Different Jurisdiction // Journal of Law and Political Sciences. - 2022. - Vol. 34. Issue 3. - P. 427-453.
15. Razmetaeva, Yu., Barabash, Yu., Lukianov, D. (2022) The Concept of Human Rights in the Digital Era: Changes and Consequences for Judicial Practice // Access to Justice in Eastern Europe, 3 (15), P. 41–56.
16. Van der Sloot, B. (2015). Privacy as Personality Right: Why the ECtHR's Focus on Ulterior Interests Might Prove Indispensable in the Age of "Big Data". Utrecht Journal of International and European Law, 31(80), pp. 25-50.

Інтернет-ресурси

<https://zakon.rada.gov.ua/laws> – Головна сторінка розділу «Законодавство України».

[Council of Europe \(coe.int\)](http://coe.int) – Рада Європи

[European Court of Human Rights - ECHR, CEDH, news, information, press releases \(coe.int\)](http://coe.int) – Європейський суд з прав людини

<https://minjust.gov.ua/m/uryadoviy-upovnovajeniy-u-spravah-evropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini> – Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини

<https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini> – Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини

https://minjust.gov.ua/cat_9329 – Інформація на підставі річних звітів ЄСПЛ

<http://hudoc.echr.coe.int/> – HUDOC

[Council of Europe HELP \(coe.int\)](http://coe.int) – Європейська освітня платформа у сфері прав людини для юристів (HELP)

<https://ligazakon.net> – LIGA ZAKON – українська продуктова ІТ-компанія.

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри прав людини та юридичної методології. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/858-kafedra-prav-liudyny-ta-iurydychnoi-metodolohii.html>

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені з поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів, як опитування, розв'язання практичних завдань та обговорення самостійно виконаних завдань, робота в малих групах, семінари-дискусії, практикуми, колоквиуми та ін. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі практикумів. Максимальна кількість балів за практикум – 5 балів;

- виконання студентами впродовж семестру завдань для *самостійної роботи* (письмове розв'язання або виконання завдань, підготовка рефератів, написання есе тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10

балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60 балів. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 20 балів.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34